

Handläggare
Adrian Forssander
Telefon: 08-50800959

Yttrande över betänkandet Hem för barn och unga För en trygg, säker och meningsfull vård (SOU 2025:84), KS 2025/10

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har skickat betänkandet *Hem för barn och unga För en trygg, säker och meningsfull vård (SOU 2025:84)* på remiss till förskolenämnden. Förskoleförvaltningen lämnar synpunkter på betänkandet i form av ett kontorsutlåtande då remisstiden inte medger behandling av förskolenämnden.

Utredningen om HVB för barn och unga har haft i uppdrag att undersöka hur vården vid hem för vård eller boende (HVB) kan differentieras för att bättre möta barns och ungas individuella behov. Utredningen har lämnat förslag på en ny form av institutionsvård – hem för barn och unga – med tre olika kategorier: hem för barn och föräldrar, generella hem för barn och unga och specialiserade hem för barn och unga. Vidare har utredningen lämnat förslag på regleringar som berör vårdmiljö, organisation, bemanning, innehåll samt tillståndsprövning och tillsyn för institutionsvården.

Förskoleförvaltningen avstår i huvudsak från att yttra sig över utredningens förslag. Förvaltningen instämmer dock i förslaget att ett generellt eller specialiserat hem för barn och unga endast ska få ta emot barn under sju år om det finns synnerliga skäl. I övrigt vill förskoleförvaltningen uppmärksamma att beslut i enlighet med utredningens förslag skulle generera ett behov av en översyn av stadens styrdokument. Slutligen välkomnar förskoleförvaltningen hur barn och ungas rättigheter har realiserats i utredningen.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har skickat remissen till stadsledningskontoret, socialnämnden, utbildningsnämnden och förskolenämnden samt angett att då det är relativt kort remisstid och då nämnderna har sommaruppehåll förväntas endast kontorsyttranden som svar på remissen senast den 16 september 2025.

Förskoleförvaltningen
Avdelningen för stadsövergripande utveckling

Kaplansbacken 10
Box 12278
102 27 Stockholm
Växel
Fax

<https://start.stockholm/>

Ärendet

Utredningen om HVB för barn och unga har haft i uppdrag att undersöka hur vården vid HVB kan differentieras för att bättre möta barns och ungas individuella behov. Den har även analyserat behovet av särskilda befogenheter för att skapa en trygg vårdmiljö, såsom begränsningar av elektronisk kommunikation, urinprovskontroller och rumsvisitationer. Utifrån denna analys har utredningen tagit ställning till vilka HVB som bör ha sådana befogenheter samt lämnat nödvändiga författningsförslag.

Utredningen har genomförts med stöd av experter från departement, myndigheter och organisationer, inklusive Bris och SKR, samt en referensgrupp med nio barnrättsorganisationer. Vidare har barn och unga bidragit med erfarenheter via en enkät och flera intervjuer. Utredningen har även samlat in information från bland annat kommuner, HVB-verksamheter och forskning.

I utredningen råder bred enighet om att familjehem bör vara förstahandsalternativet för vård av barn och unga. Utredningen bedömer att institutionsvård är en oundgänglig del av socialtjänstens insatser för barn med komplexa vård- och stödbehov. När andra alternativ saknas måste institutionsvården tillgodose behoven hos barn och unga. Det innebär att den måste vara rustad för socialt arbete, där mötet mellan barn och personal är präglad av omtanke, motivation och positiv förändring. Risker förknippade med institutionsvården behöver samtidigt tas på allvar, men hanteras med respekt för barn och ungas rättigheter.

Utredningen bedömer att det finns ett behov av en omfattande reform av institutionsvården för barn och unga för att kunna säkerställa en ändamålsenlig och meningsfull vård i en trygg och säker vårdkedja. En sådan reform behöver även motverka instabilitet i denna kedja och stärka det förebyggande arbetet. Grundläggande för en reformerad institutionsvård ska vara barnets och den ungas bästa samt deras möjlighet till delaktighet.

Utredningen föreslår en ny form av institutionsvård – hem för barn och unga – där staten beslutar om differentiering, vårdens ramar och innehåll. Vården ska vara ändamålsenlig, trygg, säker och anpassad efter individuella behov. Utredningen föreslår att hem för barn och unga ska finnas i tre kategorier:

1. Hem för barn och föräldrar – Hem där barn vårdas tillsammans med minst en förälder. Vissa befogenheter, såsom rums- och kroppsvisitation, ska inte tillämpas.
2. Generella hem för barn och unga – Hem med inriktning på enskilda eller sammansatta vård- och stödbehov som inte

- ställer krav på specialisering eller vård vid särskilda ungdomshem. Ska kunna ha en eller flera inriktningar, till exempel begynnande missbruk eller kriminalitet.
3. Specialiserade hem för barn och unga – Hem med specialisering på vissa vård- och stödbehov som ställer särskilda krav på verksamheten och på sammansättningen av den grupp barn och unga som vårdas där. Ska kunna erbjuda en inriktning, exempelvis särskilt skyddsbehov eller kriminalitet.

Vidare föreslår utredningen ett antal regleringar som berör vårdmiljön, organisation och bemanning. De innefattar bland annat

- att vårdmiljön ska vara utformad och lämplig för de barn och unga som vårdas där utifrån vårdbehov och ålder
- att ett hem får bestå av högst tre enheter. (Enheterna kan vara utformade som enskilda enheter, enskilda enheter med gemensamma utrymmen eller enskilda enheter med personalutrymmen i anslutning)
- att en enhet på ett generellt eller specialiserat hem får vårda högst sex barn eller unga samtidigt. (Om det finns särskilda skäl, så som till exempel en akut uppskjuten utskrivning, kan hemmet få vårda maximalt sju individer under en kortare tid.)
- att ett generellt eller specialiserat hem för barn och unga endast ska få ta emot barn under sju år om det finns synnerliga skäl. (En enhet på ett sådant hem får endast vårda barn och unga inom ett åldersintervall om högst tre år samtidigt, med vissa undantag.)
- krav på de anställda samt föreståndarens kompetens
- krav på verksamhetsutövare, däribland erbjudande om kompetensutveckling
- att hemmen ska vara bemannade dygnet runt.

Utredningen visar att under 2023 var cirka 815 barn i åldern 0–6 år placerade i HVB. Majoriteten av barnen var i åldern 0–3 år. Det framgår inte hur stor andel av barnen som var placerade i ett HVB utan en förälder, men endast en HVB-verksamhet har svarat att de tar emot barn i åldern 0–6 utan medföljande förälder. I förslaget från utredningen ingår att socialnämnden kan besluta att ett barn under sju år får placeras på ett hem för barn och unga om barnets behov inte kan tillgodoses på något annat sätt och att det finns ett hem som kan ge barnet god vård utifrån barnets rättigheter, behov och ålder. Utredningen menar att detta innebär att personalen ska ha kompetens om yngre barn och att hemmet ska ha lokaler anpassade efter åldersgruppen.

Insatserna i hem för barn och unga ska utgå från individuella behov, skapa möjlighet till delaktighet och vara av hög kvalitet. I hemmen ska barn och unga ha tillgång till utbildning, hälso- och sjukvård och fritidsaktiviteter, och de ska bland annat kunna få stöd för skolgång och träning i sociala relationer. Det ska även vara möjligt för hemmen att utreda och behandla sociala vårdbehov samt ge stöd vid psykisk ohälsa och psykosocial problematik.

Utredningen lägger även förslag om att införa regleringar för hur verksamheter och socialnämnden ska agera när ett barn eller ung person avviker från vården.

Vidare bedömer utredningen att det finns ett behov av en ny lag om befogenheter i hem för barn och unga. Lagen ska bland annat innefatta bestämmelser om

- förebyggande arbete för en trygg och säker vårdmiljö
- socialnämndens befogenheter, såsom regelbunden provtagning och begränsning av elektronisk kommunikation
- föreståndarens befogenheter, såsom rums- och kroppsvisitation
- förbud mot innehav och omhändertagande av vissa föremål, exempelvis narkotika och alkohol
- gemensamma bestämmelser om befogenheter, inklusive informerande och uppföljande samtal med barnet eller den unga
- överklagande av beslut, talerätt och rätt till offentligt biträde.

Utredningen lägger även förslag som berör tillstånd och tillsynen av hem för barn och unga, däribland vad en ansökan om tillstånd för hem för barn och unga ska innehålla, vilka uppgifter Inspektionen för vård och omsorgs (IVO) omsorgsregister ska innehålla samt reglering av tillsynen av hemmen. Utredningen bedömer även att flera förslag som presenteras i betänkandet *En mer effektiv tillsyn över socialtjänsten (SOU 2024:25)* och som är relevanta för denna utrednings områden är väl genomtänkta och bör genomföras och omfatta även hem för barn och unga. Det innefattar bland annat att kommuner ska bli skyldiga att anmäla väsentliga förändringar i egen verksamhet, och att kommuner ska bli skyldiga att anmäla vissa förhållanden hos en privat utförare.

Utredningen menar att ett ikraftträdande bör kunna ske tidigast ett år efter att riksdagen beslutat om lagändringar. Med hänsyn till detta bedömer utredningen att ikraftträdandet kan ske den 1 februari 2027.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för stadsövergripande utveckling.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förskoleförvaltningen avstår i huvudsak från att yttra sig över betänkandet, eftersom det inte lyfter förskolans verksamhet och till stora delar inte heller berör barn i förskoleåldern.

Undantaget gäller utredningens förslag om att ett generellt eller specialiserat hem för barn och unga endast ska få ta emot barn under sju år om det finns synnerliga skäl. Förskoleförvaltningen instämmer i detta, och menar att institutionsvård av så pass unga barn bör undvikas. Vidare instämmer förvaltningen i att om det finns synnerliga skäl att vårda ett barn under sju år i hem för barn och unga behöver det finnas personal som har kompetens om yngre barn, samt att hemmen har lokaler anpassade efter barnets ålder.

Förskoleförvaltningen vill uppmärksamma att ett beslut enligt utredningens förslag kommer att medföra ett behov av att revidera vissa av stadens styrdokument, som exempelvis *Riktlinjer för familjehemsvård för barn och unga*.

Förvaltningen vill även belysa hur utredningen på ett positivt sätt har realiserat barnets rättigheter. Det gäller inte minst hur barn och unga fått möjlighet till delaktighet och inflytande, samt att betänkandet innehåller en egen sammanfattning riktad till barn och unga. Detta välkomnar förskoleförvaltningen, och hoppas slutligen att detta blir praxis i fler utredningar som berör frågor med betydelse för barn och unga.

Gunilla Davidsson
Förvaltningsdirektör
Förskoleförvaltningen

Katarina Odén Ryhede
Avdelningschef
Förskoleförvaltningen

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Gunilla Davidsson, Förvaltningsdirektör	2025-09-15
Katarina Odén Ryhede, Avdelningschef	2025-09-15